

מי יכול לומר "לא!" לכנין בחרות — ולהמשיך להתקיים בתוך מפלגה זו בכוח פוליטי? מי יכול לתת גיבוי לאויבה של צמרת המפלגה, ולא לחשוש מנקמת אנשיה? התשובה הפשוטה היא: "ח"כ אליעזר שוסטק. אבל לא מפני שהוא ח"כ, ולא מפני ששמו של אליעזר. אלא מפני שמאחוריו עומד הגוף המאורגן היחיד איש בחרות. קוראים לו, "הסתדרות העובדים הלאומית בארץ ישראל".

זוהי קיסרות עצמאית, ושופטק הוא הכוס המוחלט שלה. כה חזק מעמדו, וכה רציני הוא כוחה של הע"ל, שההנהגה הוותיקה של חרות מצאה רק עצה אחת: להקים בתוך הע"ל אופוזיציה לשופטק, כפי ששופטק השכיל להקים את פוזיציה בחרות. וזה, כדי לכבוש את האימפריה מכפניו. מה היא כדווקא הסתדרות זו? על מה היא חולשת? מדוע כדאי ללחום בחירוף נפש על כיבושה של הסתדרות זו?

האימפריה של חרות

לא פרשו ממנה כדי להצטרף לסיעה החדשה. פשוט טוב להם יותר בקופת-חולים זו. למעשה, אין שום קשר בין חברי קופת חולים לאומית (קח"ל) לבין הסתדרות העובדים הלאומית — מלבד העובדה ש-20% ממיסדי-החבר בקח"ל הולכים לקופת-הפועל של הע"ל. קופת חולים לאומית היא הראשונה בארץ שהנהיגה את חופש-הבחירה של החולה, היכול לבחור את הרופא הגיראה לו. החולה יכול גם לבחור בין ביקור במרפאה לבין ביקור הרופא בביתו. שיטה זו, בהתחשב בעובדה שמיסדי-החבר בקח"ל אינם גבוהים מהמיסים בקופת-החולים הכללית, משכה אלפי איש, ללא קשר להשתייכותם המפלגתית, להצטרף לקח"ל. אנשים אלה מעוניינים בשרות רפואי יעיל, והחיכוך הפוליטי אינו מעניין אותם. כך קורה, שהע"ל יכולה להכריז כי יש בה 83 אלף חברים וכי היא מספלת באוכלוסיה המונה למעלה מ-200 אלף איש. בבחירות שנערכו ב-1962 לסניף הע"ל במרחב תל-אביב (מרחבות עד פתח-תקוה), כלל פינקס-הבחורים רק 3112 שמות. כי הנהגת הע"ל מציינת את מספר החברים האוטומאטיים, הנעשים חברים בזכות המיסים הנגבים מהם אגב ביטוח-בריאות. ברור שמתוך אלה רק חלק נעזם מתעניין בעסקי הע"ל עד כדי כך, שהוא נרשם לפינקס-הבחורים שלה.

הסתדרות העובדים הלאומית בארץ ישראל נוסדה לפני 32 שנה, כמחאה נגד ההסתדרות הכללית. בימים הרחוקים ההם הטיל היישוב המאורגן חרם על הרביזיוניסטים, והם התקשו למצוא מקומות-עבודה. הם היו זקוקים לאירגון משלהם. הע"ל עזרה להם במציאת עבודה. בעלי-העשייה מאוהדי זיבוטינסקי ביקשו עובדים מחברי הע"ל. היום לא נותר זכר לתפקיד ישן זה. הע"ל הפכה יותר ויותר לצל של ריביתה השנואה משכבר הימים, העתיקה בשיטתיות את הסיגנון של ההסתדרות הכללית ואת המיבנה שלה. אין היא מנהלת מאבק מיקצועי; היא פשוט קוטפת את הפירות ממאבקה המיקצועי של ההסתדרות הכללית. כל העלאת-שכר, הגדלת מספר ימי-החופשה, השתתפות המעביד בקרנות הביטוח והפנסיה — הלים אוטומאטיים גם על הפועלים המאוגדים בהע"ל. זו מנהלת את ענייניהם המיקצועיים של כ-3000 איש בלבד, בכ-150 מקומות-עבודה החתומים על הסכמי-עבודה עם הע"ל.

- אבל אין להסיק מכך שהע"ל הוא גוף קטן ובלתי חשוב. כי ייתכן אומנם שהוא גוף קטן — אבל הוא חולש על מיפעלים גדולים וחשובים מאד. ואלה הם מכשירי העוצמה:
 - קופת-חולים לעובדים לאומיים היא המוסד החברתי החשוב והגדול ביותר.
 - סלע היא סולל-בונה של חרות. ביטודה, זוהי חברה לבניית שיכונים, אבל עם השנים התפשטה והקימה חברות-בת קבלניות: מרכז עבודה, החברה לבנייה עממית, סג"ר, מסד ועוד. היתה גם חברה נוספת, בשם עומר. אבל זו חוסלה על-פי דרישתו המפורשת של מנחם בגין, כאשר התגלתה בה שחיתות.
 - בנק אוצר עממי (תל-אביב), ובנק אשראי וחסכון — קופת העובד הלאומי (נתניה), מלבד קופות-אשראי במקומות שונים בארץ, קרן-פנסיה ארצית, וקרנות שונות לעזרה-הדדית — בסך-הכל מעצמה פיננסית המחקה את בנק הפועלים, ואשר עיסקותיה מסתכמות בעש"רות מיליונים לשנה.
 - ליגה למען העובד הלאומי — מגבית פרטית של הע"ל בחו"ל, משהו במתכונת המגבית היהודית המאוחדת.
 - בסך הכל, מגלגלת אימפריה זו, בכסף ובנכסים, כמה מאות מיליוני לירות. וזה נותן הרבה השפעה וכוח למגלגל הראשי: אליעזר שוסטק.
 - אליעזר שוסטק (56), בוגר ישיבה בחילנה וחובב ציור, הגיע ארצה בשנת 1935, שנה לאחר יסוד הע"ל. עד הפילוג בין אצ"ל ולה"י היה שוסטק מזכיר סניף הע"ל בתל-אביב.

דונם פה, דונם שם

קופת חולים לאומית היא הנורע החזקה ביותר של הע"ל. היא נהנית, כמו יתר המפעלים הכלכליים של הע"ל, מן ההוות הקיימת למרות הכל בין הע"ל לבין תנועת החרות. הסוכנות, משרדי הממשלה והרשויות המקומיות, בין אם חרות נמצאת בהם באופוזיציה ובין אם היא בקואליציה, מושיטים להע"ל עזרה רבה. חבר מרכז קח"ל, דוד יוטן, היה יושב-ראש ועדת הרשימות של עיריית תל-אביב. עירייה זו נתנה להע"ל, בתנאים נוחים מאוד, מיגרש במקום מרכזי ביותר בתל-אביב, שערכו כחצי מיליון לירות. על מיגרש זה ניצב עתה הבניין המרכזי של קח"ל בתל-אביב. בבניין הרושקעו למעלה ממיליון לירות. הכסף התקבל, בחלקו הגדול, מנדבן אמריקאי. בדין-וחשבון לתועידת הע"ל יש תאור פיוטי של השגורות:

"פעולה מיוחדת נעשתה בעניין עיזבון יעקב לניאדו ז"ל. דוד יוטן ובייניש אפשטיין נפגשו עם מר יצחק שלום מניו-יורק, נדבן ידוע ואישיות פעילה בחיים הציבוריים, אשר עזר רבות בעניין זה. לאחר פגישה של ח"כ אליעזר שוסטק ודוד יוטן עם האפוטרופסים באירופה, נתקבלה תרומה של מאה אלף דולר... רבות פעל בעניין זה ד"ר מרדכי הכהן מניו-יורק, כמו כן נעזרו עליי מכתבי-המלצה של הרבנים הראשיים הרב יצחק ניסים והרב אונטרמן".

מה עניינם של הרבנים הראשיים לתנועת החרות? על כל פנקס-חבר של הע"ל כחוב: "מתוך הוקרה לרת ישראל, שהיא תורת חייהם של המוני העם... — הפתיחה לעקרונות החמישי מתוך שמונה העקרונות של הע"ל. ח"כ שוסטק עצמו הוא בעל הכרה דתית עמוקה, דבר המתבטא בדיוני הכנסת. אנב, חלק חשוב מחברי קופת חולים לאומית הם אברכי ישיבות (משוחררים מגיוס), שהצטרפו כגוש מטעם מפעל התורה.

קופת חולים לאומית קיבלה מיגרשים גם במקומות הבאים:

- בקרית אונו, מיגרש של דונם במרכז המסחרי.
- ברמת-השרון, מיגרש של דונם, ברחוב טרומפלדור בנווה-מגן. מקום מרכזי ביותר.
- ברמת-אביב היקצתה עיריית תל-אביב מיגרש של דונם.
- בצהלה אשרה העירייה שטח לקח"ל.
- ברמת-גן, בה סגן ראש-העיר שלמה מלמדוביץ הוא גם מזכיר קח"ל. נתנה העירייה דונם קרקע לקח"ל.

שטחים דומים ניתנו לעובדים הלאומיים בלוד, באופקים ובבאר-שבע. כל זה מלבד השטחים שניתנו בעבר, עליהם כבר הוקמו המיבנים השייכים להע"ל. כאשר מתקבל מיגרש, ואין תרומה למימון הקמת בניין עליו, מגיעה קח"ל להסכם עם קבלנים פרטיים: הקבלנים מקבלים שתיים או שלוש קומות עליונות, ושתי הקומות התחתונות ניתנות לקח"ל תמורת המיגרש, שיטה מקובלת בכל מוסד המקבל במתנה מיגרש מן העירייה.

כמה חולים יש במדינה?

מרכז המיגרשים השונים קיבלה קח"ל בשנה האחרונה מיליון-וחצי לירות כהקצבות ממשרד הבריאות, מהעיריית ומהסוכנות היהודית. ההקצבה של משרד הבריאות ניתנת לקח"ל בשלוש דרכים:

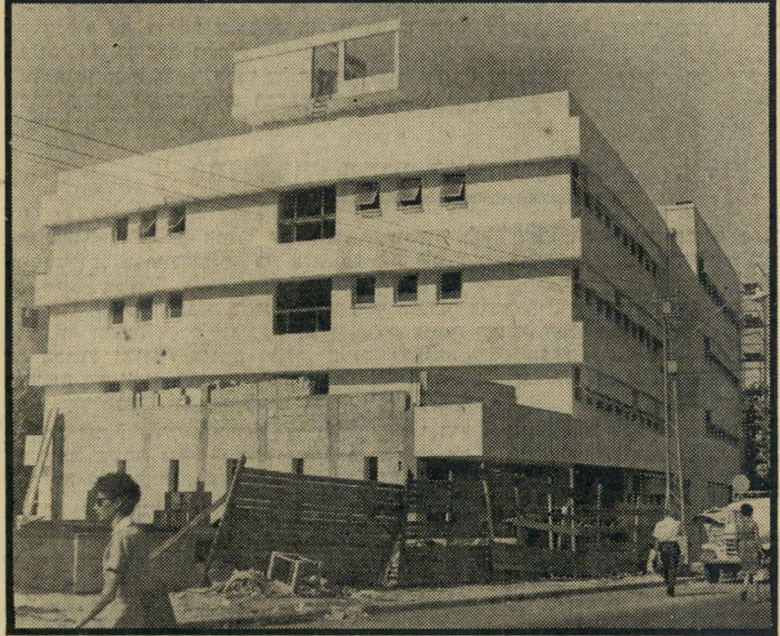
- על פי מספר המבוטחים בקופת חולים לאומית. לשם כך עובד מפתח לחלוקה בין קופות-החולים השונות. קח"ל מקבלת 5.6 אחוזים מן ההקצבה הכללית.
- חוץ מזה משלם משרד הבריאות 35 לירות ליום לכל חבר קח"ל המאושפז בבית חולים. משרד הבריאות משקיע בסניף זה 32 מיליון לירות לשנה. מזה ניתנים כשני מיליון לירות לתשלום אישפוזם של אנשי קח"ל.
- סכום נוסף של 360 אלף לירות לשנה ניתן בלי קשר עם מספר החברים. זהו שריד מתקופה בה ניתנו המענקים למפלגות בצורה סמויה, כ"החור-מכס". השיטה הסמויה בוטלה, אבל התשלום נשאר.

לפי מה נקבע לקח"ל המפתח של 5.6 אחוזים מכלל הקצבת המדינה לקופות-החולים? ענה על כך השבוע איש משרד הבריאות: "אינני יודע. זהו מפתח. הדייח שלהם על מספר החברים בקופת חולים לאומית הוא הרבה יותר גבוה מן האמת. זה קשה לקבוע. אולי יש אורחים המבוטחים בשתי קופות-חולים. אני לא יודע. אין התאמה בין מספר התושבים במדינה לבין מספר החברים בקופות-החולים".

קח"ל מתאהה ב-83 אלף חברים משלמי-מס, וב-102 סניפים. מיסדי-החבר בקופת חולים לאומית נעים בין 72 לירות לשנה (רוחק המשתכר עד 150 לירות לחודש והמבוטח ביטוח חלקי בלבד) לבין 500 לירות לשנה (ביטוח מלא לזוג עם שלושה ילדים, עצמאי, מרחיח למעלה מ-700 לירות לחודש).

לישכת-המס המרכזית של קח"ל מציינת, כי המס הממוצע הוא 200 לירות לשנה. יחד עם זאת מצהירה הע"ל כי בשנת 1966 יתקבלו מיסים בסכום של 9,455,000 לירות. חלוקה של סכום זה לפי המס הממוצע מראה כי רק 46,770 איש משלמים מיסים לקופת חולים לאומית. מעט יותר מחצי המספר המוצהר, ושליפי מתקבלות הסובסידיות הממשלתיות של 1.5 מיליון לירות לשנה.

הגוף הכלכלי השני בחשיבותו בהסתדרות עובדים לאומית הוא חברת השיכון סלע. חברה

המיבצר הוא הבית החדש של הע"ל בתל-אביב. מקימים אותו שלושה קבלנים מפעילי הע"ל: שלמה בירנברג, הרוח החיה בועדת-הביקורת של הסתדרות זו; יהודה אפשטיין, חבר מזכירות קרן-הביטוח; וחיים בן-שמואל, חבר הנהלת סניף ת"א.

המזכיר הכללי היה אז איש לח"י עקיבא ברוך. עם הפילוג החליטו ראשי האצ"ל להשתלט על הע"ל ולהוציאה מידי לח"י. תפקיד זה הוטל על שוסטק, שמילא אותו ביעילות רבה. מאז, מזה 25 שנה, עומד שוסטק בראש הע"ל.

רבות חברים אוטומאטיים

כאשר הוקמה תנועת החרות, מיד אחרי קום המדינה, חל למעשה פילוג. חרות קראה לעצמה "מיסודו של האירגון הצבאי הלאומי", ואילו הע"ל, עם פלג חשוב של המפלגה הרביזיוניסטית, יצאו ברשימה משלהם לכנסת הראשונה. רשימה זו קיבלה 2892 קולות. שלושה חודשים אחרי הכשולן הזה ישבו כבר אנשי הע"ל בתוך תנועת החרות. אך הם לא השתלבו בה — ולא נתנו לאנשי חרות לדחור לעמדות-מפתח בהע"ל. רק פעם אחת נערכו בחירות למוסדות הע"ל. בדרך כלל כונסו התעידות לאחר משאומתן בין הסניפים, שקבע את ההרכב האישי של הוועידה. לפני אחת התעידות קמה אופוזיציה לשוסטק, בהנהגתו של דוד יוטן. שוסטק צירף את יוטן לחעד הפועל של הע"ל — והאופוזיציה הציפה התמוטטה. זה היה לפני 15 שנה.

צמרת תנועת החרות ניסתה לשבור את מיבצרו של שוסטק על-ידי הקמת סיעת תכלת לבן בהסתדרות הכללית, אולם תכסיס זה לא הצליח. כי עשרות אלפי מצביעי חרות בהס' תדרות הכללית לא היו אנשי הע"ל, ואילו חברי הע"ל, המבוטחים בקופת חולים לאומית,